

Matin van Veldhuizen

DUITSE LETTERS
OF
ONTMOETING
AAN DE RIJN

naar:

Christa Wolf

Naar Kein Ort, Nirgends

(1979)

Personages

- Karoline von Günderode.....
- Heinrich von Kleist
- Bettine Brentano/Protoe
- Gunda von Savigny-Brentano/Penthesilea
- Karl von Savigny/Achilles

Kunst en wetenschap-scène

BETTINE

Ik zou er alles voor over hebben om over twee eeuwen nogmaals op deze wereld te leven.

SAVIGNY

Een paradijselijke wereld, dankzij de ontplooiing van de wetenschappen.

BETTINE

De wetenschappen, die bezig zijn ijzeren banden om ons hoofd en hart te smeden.

De wetenschappen, die ons gaan trakteren op een ijzeren eeuw.

Waar de kunst voor potdichte deuren komt te staan en de kunstenaar een vreemdeling zal zijn.

GUNDA

Maar het onderzoek van Rousseau dan, naar de vraag of de vooruitgang in wetenschap en kunst verderfelijk of gunstig is geweest voor de zeden.

BETTINE

Zo Rousseau.

KLEIST

De wegen van kunst en wetenschap zijn uit elkaar gaan lopen.

Onze tegenwoordige cultuur ontwikkelt zich zo dat het verstand zich steeds verder uitbreidt en onze fantasie steeds meer wordt ingeperkt.

Wij kunnen al haast het einde van de kunsten berekenen. Moeten wij al onze bekwaamheden uitsluitend besteden aan het bestuderen van een insectensoort, of het plaatsen van een plant in het systeem.

Moet de mensheid door die woestijn heen om het beloofde land te bereiken?
Dat kan ik niet geloven.

SAVIGNY

Wat stel u dan voor?

Alle laboratoria sluiten, de verdere ontwikkelingen verbieden. Een stokje steken voor nieuwsgierigheid, onze edelste aandrif.

GÜNDERODE

Voor Savigny bestaan de wereld uit alles of niets.

Zwart of wit.

Savigny heeft voor alles een of/of.

BETTINE

Alsof ze een voorgevoel heeft van de vreselijke tegenstrijdigheid waarop de ondergang van de mensheid is gebaseerd.

GUNDA

Maar de schrijver is er toch om zijn medemens hoop te geven.

KLEIST

Dat is waar. De schrijver heeft het beheer over onze illusies in handen.

(hamert met zijn vuisten op zijn schedel)

Ja ja ja, misschien zit de fout wel hier vanbinnen.

Misschien is de natuur zo wreed geweest mijn hersenen verkeerd te construeren zodat elke gedachtengang stuit op waanzin.

Als u een dokter bent, dokter, maak deze schedel dan open en snijd zonder aarzeling de rotte plek weg.

Ik, een miskend genie, een soort monster.

BETTINE

Wat zijn dat voor gedachten.

KLEIST

Wat denkbaar is, moet gedacht worden.

(kijkt naar G nderode)

bent u dat niet met me eens?

SAVIGNY

U bedenkt uw eigen wereld.

Een schrijver heeft slechts te maken met de weerspiegeling van zijn fantasie.

KLEIST

Niemand van al die mensen hier is inniger met de wereld verbonden dan ik.

GÜNDERODE

Mensen, die zichzelf niet voor de gek houden, zullen aan de gisting van elke tijd iets nieuws ontrukken door het uit te spreken.

Ik heb het gevoel dat de wereld anders niet verder komt.

SAVIGNY

De diepte van de tijd als de krater van een vulkaan.

GÜNDERODE

Die beeldspraak bevalt me.

De Bello-scène

KLEIST (tegen Savigny)

Laatst heb ik een zeer curieus verschijnsel waargenomen bij Bello, de hond van mijn dokter.

Bello is een braaf, trouw beest dat mij altijd vergezelt op verre wandelingen.

Op een keer kwam de hond klem te staan tussen twee bevelen.

Hij werd geroepen door de vrouw van de dokter vanuit het keukenraam, en aan de andere kant floot ik vanaf de weg om met hem te gaan wandelen.

Bello, besluiteloos als hij was, liep heen en weer, met een zeer ongelukkige kop, werkelijk, tot het conflict hem te veel werd.

over zijn ogen trok een vlies, hij viel neer, en sliep.

(iedereen lacht)

Ja, ook wij hebben gelachen.

Pas later dacht ik: arme hond.

Kon een mens maar zijn leven lang slapen.

GUNDA

Meneer von Kleist lijkt zich met Bello verwant te voelen.

SAVIGNY

In welk opzicht?

KLEIST

Een grappige vergelijking.

Er zijn onmiskenbaar overeenkomsten.

Bijvoorbeeld, iemand voelt zich gedwongen tot de keuze of een ambt aanvaarden, of zijn roeping volgen.

Vernedering en een bescheiden inkomen, of armoe en ongebroken gevoel van eigenwaarde.

GUNDA

Kunt u niet leven van uw boeken?

KLEIST

Boeken schrijven voor geld, geen sprake van.

GÜNDERODE

Gedichten zijn balsem op wat in het leven onstilbaar is.

KLEIST

Zij ontroert mij.

SAVIGNY

U hebt gelijk Kleist.

In onze dagen leeft de kunstenaar als in een woestijn.

De wilde dieren vallen hem aan, want men kan ze niet alle temmen, en de apen dansen achter hem aan.

KLEIST

Het leven wordt steeds ingewikkelder.

het vertrouwen steeds moeilijker.

Meer dan eens heb ik mij voorgenomen nooit meer naar Pruisen terug te keren.

Maar hoe verder ik van mijn vaderland verwijderd raakte, hoe beter kwam het mij voor. Nooit als ik die nacht vergeten-

GÜNDERODE

Alsof zijn spraakvermogen zichzelf blokkeert om te voorkomen dat hij meer vertelt dan goed voor hem is. Wat moet er allemaal in die man omgaan, wat moet hij ondergaan?

KLEIST

Die nacht betrad ik de bodem van mijn nieuwe vaderland.

Er viel een lichte landregen.

Ik zocht de sterren in de wolken, dichtbij en veraf.

Alles was zo donker.

Ik had het gevoel dat ik een nieuw leven binnenging.

GUNDA

En.

KLEIST

En. Begrijpt u dat dan niet?

Nergens heb ik gevonden wat ik zocht.

GUNDA

En dat is?

BETTINE

Ze laat niet los. Hou vol Gunda.

SAVIGNY

Ik begrijp het wel.

U voelt u niet in staat u te schikken naar enige conventionele regeling in de wereld.

KLEIST

Inderdaad.

SAVIGNY

Maar kent u dan geen angst?

KLEIST

Je moest eens weten.

Naamloze angst. Wat dat betreft ben ik net de hond van de dokter die in zijn eigen staart probeert te bijten.

*de gehele tekst is in boekvorm uitgegeven door International Theatre Bookshop
in 1986*